

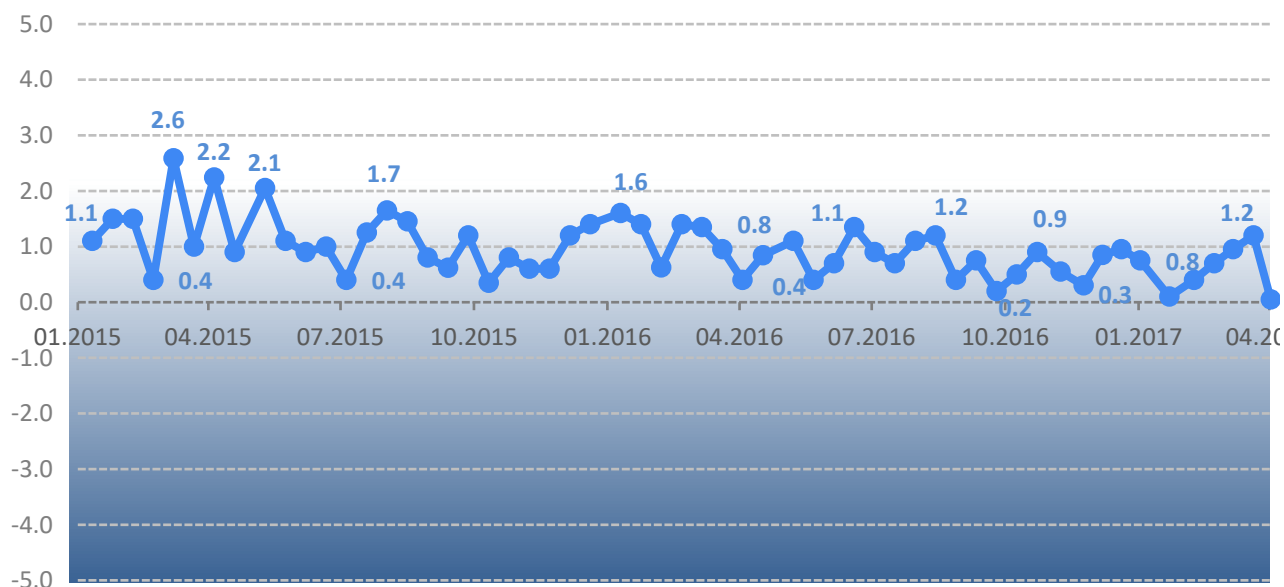
iMoRe №57. Потужний сплеск анти-реформ обвалив індекс iMoRe майже до нуля

Індекс моніторингу реформ (iMoRe) знову впав майже до нуля. Оцінка прогресу реформ за період з 20 березня по 2 квітня 2017 року – +0,1 бала з можливих -5,0 до +5,0. Хоча відбулася низка позитивних зрушень у реформуванні монетарної сфери, бізнес-середовища та енергетичної сфери, експерти відзначили суттєвий регрес за складовою індексу “державне управління”.

Серед головних подій цього раунду – запровадження [е-декларування](#) громадських діячів, залучених до антикорупційної діяльності, контрагентів антикорупційних НУО, членів наглядових рад державних підприємств та громадських рад при державних органах. Ця подія отримала найнижчі оцінки експертів за всю історію iMoRe (з початку 2015 року). Експерти відзначили негативний вплив цього закону на прогрес антикорупційної реформи та реформи корпоративного управління.

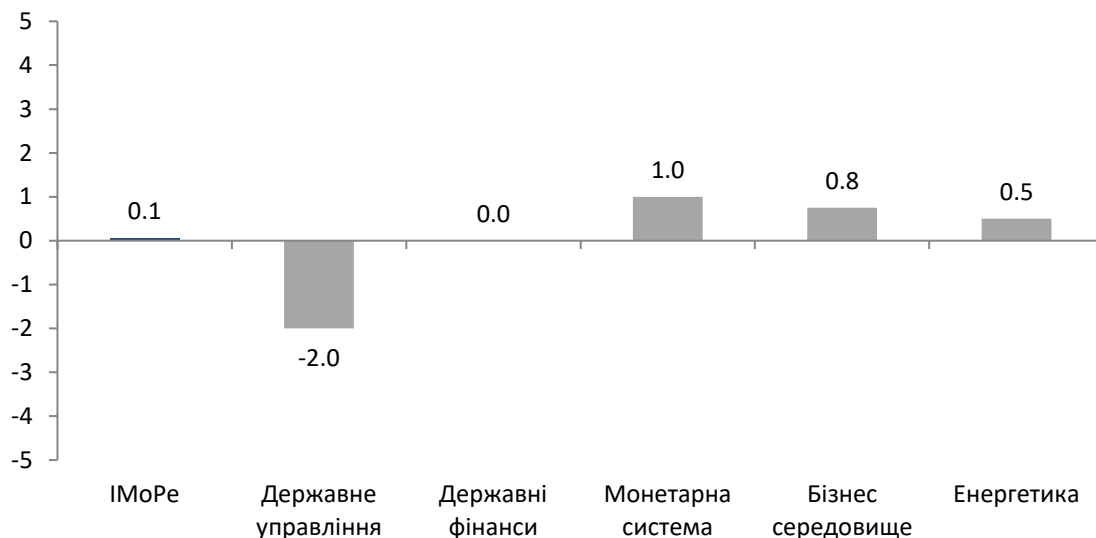
Серед позитивних змін експерти відзначили [дебюрократизацію](#) процедур залучення зовнішнього фінансування, скасування низки бар'єрів для [ведення бізнесу](#), скорочення переліку товарів [подвійного використання](#), врегулювання питань надання субвенції місцевим бюджетам на відшкодування вартості [лікарських засобів](#), порядок попереднього узгодження цін у контрольованих операціях для цілей [трансфертного ціноутворення](#).

Графік 1. Динаміка Індексу моніторингу реформ*

* Команда iMoRe вважає прийнятним темпом реформ рівень індексу 2 і вище

Графік 2. Значення iMoRe та його компонентів у поточному раунді оцінювання**

** Назви компонентів було скорочено для зручності, але їхнє наповнення не змінилося

Топ-події випуску

1. Закон, що запроваджує е-декларування для громадських діячів, залучених до антикорупційної діяльності, контрагентів антикорупційних НУО, членів наглядових рад державних підприємств тощо, -5.0 балів

Закон [1975-VIII](#) від 23.03.2017 звільняє низку військовослужбовців від необхідності заповнювати електронні декларації. Разом із тим, закон запроваджує обов'язок подавати е-декларації для фізичних осіб, які:

виконують роботи щодо імплементації стандартів у сфері антикорупційної політики, отримують кошти або майно в рамках реалізації в Україні програм технічної або іншої допомоги в цій сфері;

є керівниками або входять до складу органів управління громадських об'єднань, що здійснюють антикорупційну діяльність, або залучаються до антикорупційних заходів;

входять до складу наглядової ради державного банку, державного підприємства або державної організації, що має на меті одержання прибутку,

входять до складу громадських рад, рад громадського контролю, що утворені при державних органах.

Коментар іноземних партнерів

«До цього моменту взаємодія з громадянським суспільством мала величезне значення для прогресу, досягнутого Україною в боротьбі з корупцією. Слід уникати будь-яких заходів, які можуть перешкодити громадянському суспільству відігравати його важливу роль. У зв'язку з цим ми розглядаємо нещодавно прийняті зміни до закону про е-декларації, які вимагають від активістів неурядових організацій та підрядників подавати е-декларації, як крок назад, і ми очікуємо, що його буде терміново переглянуто».

Девід Стулік, Представництво ЄС в Україні

Коментарі реформаторів

«В цьому законі є лише одна добра ідея. Солдати, сержанти та курсанти звільнені від обов'язку подавати декларації. Звісно, якщо вони при цьому не є депутатами, прокурорами чи чиновниками. Саме про це ми домовлялися з представником Президента в Парламенті, коли узгоджували текст закону перед голосуванням.

Але внесені при голосуванні депутатами з "Народного Фронту" та "Блоку Петра Порошенка" правки з вимогою подавати е-декларації активістам антикорупційних громадських організацій, усім їхнім партнерам та постачальникам, а також членам усіх без виключення громадських рад є помилкою. В країні далі панує клептократія з її улюбленим правилом "друзям - все, ворогам - закон". Антикорупційне законодавство - це ж не лише прозорість. За його порушення нами передбачена кримінальна відповідальність. З нинішньою Агенцією із запобігання корупції та судами е-декларації громадянського суспільства легко будуть використані для тиску та репресій проти нього.

Я за подання е-декларацій усіма громадянами. Але після того, коли буде покараний останній посадовець, який збреше в своїй декларації чи не зможе пояснити походження описаного в ній майна».

Єгор Соболев, Народний Депутат України

«У країні із такими корупційними ризиками, як Україна, вимога до розкриття інформації про винагороду членів наглядової ради є цілком резонною. Ми від початку реформи корпоративного управління у 2014 р. наполягали на розкритті винагороди, виплачуваної кожному членові наглядової ради, а також на прийнятті окремої антикорупційної політики у Нафтогазі та на інших важливих держпідприємствах.

Окрім того, акціонери (держава) повинні мати уявлення про те, що винагорода незалежного члена наглядової ради не є вирішальною у його доходах, оскільки інакше він втратить фінансову незалежність. Це означає, що акціонери повинні мати уявлення про загальні доходи члена наглядової ради. Але це не означає, що ці суми необхідно розкривати публічно – для цього достатньо перевірки через внутрішні системи контролю підприємства.

Більше того, вимога розкривати всі статки члена наглядової ради не є справедливою. На відміну від чиновника чи керівника компанії, якій мають дохід від єдиного місця роботи, член наглядової ради витрачає на виконання цієї функції лише меншу частину свого робочого часу, а отже вимога про е-декларування не є співрозмірною цій частині часу.

Отже, з цієї точки зору, справедливим був би «полегшений» варіант розкриття інформації про доходи членів наглядових рад».

Андрій Бойцун, Група стратегічних радників з підтримки реформ в Україні

Коментарі експертів

“Відбуваються маніпуляції щодо невідповідності ГО, які насправді подають податкові декларації державі та фінансові звіти донорам-грантодавцям і публікують звіти про свою діяльність. На активістів антикорупційних організацій і їх підрядників у грантових проектах тепер дискримінаційно розповсюджується відповідальність за подання завідомо недостовірних відомостей в е-деклараціях, несвоєчасне подання е-декларацій та неповідомлення про суттєві зміни в майновому стані або відкриття валютного рахунку в закордонному банку. І це незважаючи на те, що громадянський сектор не наділений владними повноваженнями та не живе за рахунок бюджетних коштів, не кажучи вже про необґрунтованість використання форми декларації, розробленої для посадовців, та порушення низки статей Конституції.

Також законодавець не дотримувався принципу юридичної визначеності, оскільки правки допускають дуже широкі тлумачення термінів, визначення яких законодавчо не закріплено. Підприємці по всій країні вже переглядають можливість надання послуг громадському сектору.

Все це надає потужні можливості для тиску на тих активістів, хто бореться з корупцією влади, блокування їх діяльності, та демонструє відсутність щирих намірів керівництва держави просувати справжні антикорупційні реформи та будувати партнерські конструктивні відносини з громадськістю. Необхідно повністю скасувати всі останні правки, які стосуються дискримінації громадянського суспільства та його контрагентів”.

Олександр Калітенко, Transparency International - Україна

“Під дію Закону підпадають члени наглядових рад держпідприємств та держбанків — вони повинні будуть звітувати про власні статки, доходи, зміну майнового стану. Такі вимоги можуть відбити бажання у потенційних іноземних кандидатів із потрібним нам досвідом та компетенцією брати участь у конкурсах на ці посади.

І справа не в небажанні публічності, а в складності процесу звітування (а іноді – банальній його неможливості) та, що найголовніше, ризику політичного впливу. Відповідальність за неправильно заповнену звітність може використовуватись як важіль тиску для прийняття потрібних рішень незалежними членами наглядових рад. Оскільки саме вони, а не представники уряду як акціонера після здійснення реформи корпоративного управління будуть приймати ключові рішення на державних підприємствах.

Майже одразу після прийняття Закону уряд вирішив збільшити кількість членів наглядової ради НАК «Нафтогаз» з п'яти до семи (один додатковий незалежний член та один — від держави). Конкурс на нового незалежного члена буде лакмусовим папірцем, який покаже, чи вплине нове законодавство на бажання кандидатів брати участь у конкурсі, чи не намагатиметься уряд підібрати на цю позицію лояльну людину.

Один із останніх прикладів незалежності чинних членів наглядової ради компанії – голосування незалежних членів за відставку голови «Укртрансгазу» через виявлення аудитором ряду порушень у компанії. В інтересах українців як кінцевих власників держкомпаній, щоб наглядові ради держпідприємств створювалися та залишалися незалежними від політиків.”

Дмитро Яблоновський, Центр економічної стратегії

Графік 3. Події, що визначали значення індексу протягом 20 березня – 2 квітня 2017 р., оцінка події є сумою її оцінок за різними напрямками, тому вона може перевищувати +5, або бути меншою за -5

2. Постанова НБУ що дебюрократизує процедури залучення зовнішнього фінансування, +2.0 бала

Постановою [№26 від 23.03.2017](#) НБУ спростив порядок реєстрації договорів про залучення резидентами кредитів/позик в іноземній валюті від нерезидентів. Зокрема, тепер договори можна буде реєструвати в новій системі автоматизованої реєстрації договорів.

Коментар реформатора

“Зміни до порядку залучення резидентами зовнішнього фінансування, які вніс НБУ, суттєво спрощують процедури реєстрації та внесення змін до кредитних договорів у випадку зміни кредитора з резидента на нерезидента. Зокрема право ініціювати реєстрацію та внесення змін відтепер мають не лише резиденти-позичальники, а й нерезиденти-кредитори та уповноважені банки.

Крім того, здійснення реєстрації договорів відбуватиметься у «заявницькому» режимі – шляхом автоматичного занесення до електронного реєстру. Також регулятор пом'якшив власні вимоги до резидентів-позичальників: скасовано вимогу обов'язкового подання довідки НБУ про обсяг фактично одержаного кредиту і стан погашення заборгованості за ним; спрощено перелік підстав для анулювання реєстрації договорів.

Зазначені зміни суттєво спрощують порядок залучення резидентами зовнішнього фінансування та сприяють розширенню можливостей обігу прав кредиторів. Це підвищить зацікавленість зовнішніх кредиторів в участі у кредитних проектах в Україні”.

Олег Чурій, НБУ

Коментар експерта

“НБУ здійснив подальші кроки задля спрощення життя бізнесу. Змінився порядок реєстрації договорів із залучення коштів від нерезидентів, вирішені деякі процедурні проблеми, які завдавали клопоту. Так, відступлення прав іноземним кредитором іншому іноземному кредитору більше не вимагатиме фактичної згоди позичальника – іноземні компанії матимуть змогу самотійно подавати на реєстрацію таких змін НБУ.

Були прояснені деякі моменти, пов’язані із зміною українського банку, що обслуговує кредит. Переходи до інших банків набувають поширення як через зміну у фінансовій стабільності банку, клієнтом якого є позичальник, так і через неоднакові підходи банків до співпраці із клієнтами (як суто в сфері обслуговування, так і щодо визначення ризикованості операцій, ідентифікації клієнтів, документів, що вимагаються від клієнтів для проведення операцій тощо)”.

Зоя Милованова, редколегія VoxUkraine Law

Графік 4. Значення окремих компонентів Індексу та кількість подій протягом 20 березня – 2 квітня 2017 р.

Таблиця 1. Оцінки всіх подій та прогресу реформ за напрямками протягом 20 березня – 2 квітня 2017

Державне управління	-2.0
Зміни до закону щодо е-декларування	-3.0
Порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на відшкодування вартості лікарських засобів	+1.0
Державні фінанси	0.0
Надано можливість підприємствам отримувати розстрочення сплати ПДВ при імпорті обладнання для деревообробки та виробництва медичних виробів	0.0

Монетарна система	+1.0
Дебюрократизовано порядок залучення резидентами зовнішнього фінансування	+2.0
Бізнес середовище	+0.8
Зміни до закону щодо е-декларування	-2.0
Ліцензійні умови провадження господарської діяльності з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів повітряним транспортом	+1.0
Скорочено перелік товарів подвійного використання	+1.0
Зміни до Положення про Державний спеціалізований фонд фінансування загальнодержавних витрат на авіаційну діяльність та участь України у міжнародних авіаційних організаціях	+0.1
Скасовано регуляторних бар'єрів для ведення бізнесу	+1.0
Зміни до Порядку попереднього узгодження цін у контрольованих операціях для цілей трансфертного ціноутворення	+1.0
Надано можливість підприємствам отримувати розстрочення сплати ПДВ при імпорті обладнання для деревообробки та виробництва медичних виробів	-0.5
Енергетика	+0.5
Удосконалено положення Примірного договору експлуатації газорозподільних систем або їх складових	+0.5

Довідкова інформація: Індекс Моніторингу Реформ (iMoPe) VoxUkraine призначений надавати комплексну оцінку зусиллям влади України зі впровадження економічних реформ. Індекс базується на експертних оцінках змін у регуляторному середовищі за п'ятьма напрямками:

1. Державне управління
2. Державні фінанси
3. Монетарна система
4. Бізнес середовище
5. Енергетика

Детальніше про Індекс та методологію розрахунку можна дізнатись на сайті imorevox.org.